

PETER NEMEC¹

Štúdiá dobrej praxe vo verejnej politike na Slovensku na príklade obce Dobrá Niva - vít'aza súťaže Dedina roka 2009

ÚVOD

Dediny od počiatku svojej existencie prechádzajú neustálymi zmenami a poskytujú jedinečný priestor pre rôzne formy a spôsoby života. Narastajúca mobilita ľudí či rôzne informačné technológie však búrajú priestorové hranice. To so sebou prináša stav, že na mnohých miestach tradičné sociálne skladby miznú a vidiecky spôsob preberá mestské vzory. Z tohto stavu na jednej strane vyplývajú nielen podnetné výzvy, alternatívy a šance, ale na strane druhej aj prit'azujúce problémy, a to hlavne tam, kde prevažujú politické a spoločenské hierarchie medzi mestom a dedinou či pokusy o prispôsobenie sa bez spätnej väzby. Politika pre vidiecky priestor by však mala prispievať k formovaniu vidieckych oblastí ako samostatných, nezameniteľných a neprehliadnuteľných prírodných, kultúrnych a sídelných priestorov, v ktorých kráčajú vedľa seba tradície a inovácie. Jej cieľom preto musí byť udržanie rozmanitosti a zohľadnenie sociálneho, kultúrneho, prírodného, ekonomického a regionálneho bohatstva.² Keďže viaceré odborné štúdiá konštatujú, že obyvatelia pociťujú nižšiu úroveň kvality života vo vidieckych sídlach oproti mestám³, je potrebné vytvárať na dedinách také príležitosti, aby obyvatelia mali rôzne možnosti realizácie svojich potrieb a záujmov.

Vzhľadom k tomu, že pomyselným kľúčom ku každému pozitívnemu rozvoju je človek, jeho intelektuálne, sociálne a emocionálne schopnosti a tiež jeho pripravenosť angažovať sa a byť zodpovedný za svoje konanie, rozvoj vidieka musí intenzívne podporovať vôľu na svojpomoc. Ľudia na dedinách musia byť kompetentní a motivovaní k tomu, aby dokázali rozvíjať vízie a konkrétnu angažovanosť a mobilizovať vlastné sily na zlepšenie svojich životných podmienok.

Podstatnú úlohu zohráva možnosť intenzívneho spolurozhodovania občanov a zapájania ich do najrozmanitejších aktivít. Takýmto spôsobom je možné očakávať nielen

1 Katedra verejnej politiky a verejnej správy, Fakulta sociálnych vied UCM v Trnave, Bučianska 4/A, 917 01 Trnava. email:peter.nemec@gmail.com

2 Pozri aj Europäische ARGE Landentwicklung und Dorferneuerung (Európske pracovné spoločenstvo pre rozvoj vidieka a obnovu dediny): *Vízia pre trvaloudržateľný rozvoj európskych dedín a vidieckych oblastí*. [online]. [s.a.]. [cit. 2015-06-17]. Dostupné na internete: <http://www.obnovadediny.sk/Upload/propagacia/materialy/brozurky/ARGE-vizia.pdf>

3 Pozri napr. TAYLOR, M. *Living working countryside*. 2008; NEMES, G. *Integrated rural development*. 2005.

kvalitnejšie riešenia, zvýšenie spokojnosti s prácou zainteresovaných, ale aj dopady na znižovanie nákladov. „*Presadzovanie spoločných cieľov a záujmov posilňuje súdržnosť, solidaritu a vzájomnú pomoc, ktoré sa takto stávajú vlastným základom komunálnej politiky.*“⁴

ÚČINKOVANIE DOBREJ NIVY V SÚŤAŽI DEDINA ROKA 2009

Výnimočný ľudský potenciál v kombináciách s priaznivými prírodnými, historickými a ekonomickými podmienkami umožňujúcimi trvalo udržateľný rozvoj sú hlavnými atribútmi obce Dobrá Niva nachádzajúcej sa v Banskobystrickom samosprávnom kraji a ležiacej 13 km južne od okresného mesta Zvolen, v strednej časti Pliešovskej kotliny, v údolí rieky Neresnica. Vzhľadom na tieto benefity sa vtedajšie vedenie obce rozhodlo v roku 2009 prihlásiť do súťaže Dedina roka, ktorú organizuje od roku 2002 Slovenská agentúra životného prostredia (SAŽP) pod záštitou Ministerstva životného prostredia v spolupráci so Spolkom pre obnovu dediny (SPOD) a Združením miest a obcí Slovenska (ZMOS).

Súťaž Dedina roka je súťažou slovenských sídel bez štatútu mesta, ktorej cieľom je preveriť úspešnosť fungovania Programu obnovy dediny na Slovensku, povzbudiť obyvateľov k aktívnej účasti na rozvoji svojho domova, zdôrazniť tradície a rozmanitosť kultúry a krajiny vidieckych regiónov, priblížiť snahy obnovy slovenských dedín európskej úrovni a upevniť postavenie vidieka v politike a spoločnosti. Hlavnou myšlienkou celej akcie je zachovanie tváre a duše dediny.

Súťažiaci obce však musia splniť náročné kritériá, ktoré hodnotí odborná komisia zložená spravidla zo zástupcov vyhlasovateľa súťaže, generálneho partnera súťaže, ďalších partnerských organizácií, Európskeho pracovného spoločenstva pre rozvoj vidieka a obnovu dediny (ARGE) a zástupcu víťaza predchádzajúceho ročníka súťaže. Obce musia prezentovať komplexne vykonávaný rozsah obnovy dediny v siedmich kategóriách⁵:

1. *Dedina ako hospodár*, kde sa hodnotí existencia podnikov, závodov a iných hospodárskych zariadení, súčinnosť poľnohospodárstva, lesného hospodárstva a obce, ekologicky únosné a racionálne využívanie a zaobchádzanie so zdrojmi a surovinami a ich využitie v miestnej výrobe, pestovateľstvo, ovocinárstvo a chovateľstvo, predaj z dvora, vytváranie podmienok pre zvyšovanie zamestnanosti v obci;
2. *Dedina ako maľovaná*, v rámci ktorej sa posudzuje harmonický obraz dediny, čitateľný prejav stavebného poriadku s rešpektovaním znakov tradičnej regionálnej architektúry v novej výstavbe, súlad starého s novým, rozsah a charakter obnovených objektov, dôraz na drobnú architektúru a detail, vzhľad obce a čistota v obci;

4 KONEČNÝ, S. 2009. Teoretické prístupy ku komunálnej politike II. (sociologické prístupy). In *Sociálne a politické analýzy* [online]. 2015 [cit. 2011-13-10]. Dostupné na internete: http://sapa.ff.upjs.sk/images/files/83_1558176215_42_Konecny.pdf

5 Súťaž Dedina roka. [online]. [s.a.]. [cit. 2015-03-06]. Dostupné na: <http://www.obnovadediny.sk/sa-dedina-roka/o-sutazi>

3. *Dedina ako klenotnica*, do ktorej sa zaraďuje ochrana a starostlivosť o hmotné a nehmotné kultúrne dedičstvo (kultúrno-historické objekty, urbanistické štruktúry, tradičná ľudová kultúra, zachovávanie tradícií, zvykov a zručností, atmosféra a originalita, miestna hrdosť);
4. *Dedina ako pospolitost'*, kde sa hodnotí školstvo, sociálna starostlivosť, šport a oddych, rozsah a rôznorodosť spolkovej, klubovej a inej záujmovej činnosti, podmienky pre stretávanie, kultúrno-spoločenské a športové podujatia, výchova, vzdelávanie a osveta, komunikácia a práca s ľuďmi s dôrazom na marginalizované skupiny, zapojenie občanov do aktivít obce;
5. *Dedina ako partner*, v rámci ktorej sa posudzuje vytváranie partnerstiev na miestnej a regionálnej úrovni, medzinárodná spolupráca, výmena skúseností, existencia strategických a rozvojových dokumentov, účasť laickej a odbornej verejnosti v plánovaní;
6. *Dedina ako hosťiteľ*, do ktorej sa zaraďuje pohostinnosť, existencia a kvalita zariadení cestovného ruchu, možnosti ubytovania a stravovania v obci, prístup k informáciám, propagácia, náučné a turistické chodníky, cyklotrasy, oddychové miesta, iné atraktivity v území;
7. *Dedina ako záhrada*, v ktorej sa skúma starostlivosť o krajinu, životné prostredie a sídelnú zeleň, ochrana a tvorba krajinotvorných prvkov, protipovodňová ochrana, zachovanie pôvodného genofondu, podpora a využívanie technológií šetrných k životnému prostrediu, ochrana vody, ovzdušia a nakladanie s odpadmi, tvorba a využívanie verejných priestranstiev vrátane predzáhradiek, environmentálna výchova a vzdelávanie, bezpečnosť občanov v obci.

V celkovom kontexte súťaže je nevyhnutné, aby obce mali na dosiahnutie cieľov vo všetkých oblastiach k dispozícii koncepčné dokumenty vypracované na princípe udržateľného rozvoja charakterizované víziou, fantáziou a odvahou dosahovať ciele dlhodobou úspešnými metódami a stratégiami.

Hodnotenie prihlásených obcí prebieha na dvoch úrovniach: parciálne na území konkrétneho sídla a na národnej úrovni. Členovia hodnotiacej komisie sú rozdelení do výjazdových skupín, pričom každá skupina navštívi určitý počet obcí. Zástupca každého vyhlasovateľa a partnera súťaže (s výnimkou SAŽP a SPOD) je zúčastnený na hodnotení práve jednej pracovnej skupiny v rámci tzv. povinnej účasti. V prípade, že vyhlasovatelia a partneri súťaže majú záujem sa zúčastniť hodnotenia aj v iných pracovných skupinách, môžu využiť tzv. partnerskú účasť a delegovať tam svojho zástupcu. Celkový počet osôb v rámci jednej výjazdovej skupiny však nesmie prekročiť osem osôb. Hodnotenie prebieha v zmysle Metodiky hodnotenia obcí, s ktorou sú všetci členovia hodnotiacej komisie oboznámení na svojom prvom pracovnom zasadnutí. Hodnotiacia komisia na národnej úrovni zasadne, keď prebehne hodnotenie obcí v území a organizátor súťaže dostane zápisnice a skupinové bodovanie (ako konsenzus individuálnych hodnotení všetkých zúčastnených protcov v rámci povinnej aj partnerskej účasti) od všetkých parciálnych

výjazdových skupín. Každý menovaný člen hodnotiacej komisie sa musí zúčastniť aj hodnotenia v teréne v rámci tzv. povinnej účasti. Zástupca vyhlasovateľa alebo partnera súťaže, ktorý nemá menovanie a zúčastní sa hodnotenia v rámci tzv. partnerskej účasti, sa záverečného zasadnutia nezúčastňuje, jeho hodnotenie je zahrnuté v skupinovom bodovaní v zmysle uvedenej metodiky. Hodnotiaca komisia na záverečnom zasadnutí na základe výjazdov a prezentácií spravodajcov určí víťaza súťaže, ktorý získa titul Dedina roka a udelí ocenenia v jednotlivých súťažných kategóriách. Komisia nemusí udeliť všetky ocenenia, avšak niektoré ocenenie môže udeliť aj viacerým obciam, pričom takisto môže zväžiť udelenie mimoriadneho ocenenia za pozoruhodné výsledky. Rovnako generálny partner súťaže má právo udeliť vlastné ocenenie podľa svojho zamerania a uváženia. Hodnotiaca komisia na záver formou zápisnice uzavrie výsledky súťaže a organizátori súťaže zabezpečia ich zverejnenie v médiách. Výsledky musia rešpektovať všetci vyhlasovatelia ako aj partneri súťaže.⁶

Do súťaže o Dedinu roka 2009 sa prihlásilo z celého Slovenska celkom 12 obcí, a to okrem obce Dobrá Niva aj obce Preňčov, Mošovce, Pruské, Trenčianska Turná, Malá Tŕňa, Slovenská Lupča, Malé Dvorníky, Hontianske Moravce, Korytárky, Okoličná na Ostrove a Slovenský Grob. Všetky využili skvelú príležitosť prezentovať svoje úspechy, krásy a výnimočnosti slovenskej dediny. Súťažiaci obce museli reálne zdokladovať komplexne vykonávaný rozsah obnovy dediny vo všetkých sledovaných kategóriách, pričom komisiou bola hodnotená ojedinelosť a originalita prístupov a myslenia obyvateľov v slovenskej dedine pri uskutočňovaní obnovy v rámci trvalo udržateľného rozvoja so zreteľom na zachovanie typických čŕt a svojej osobitosti.

Za najlepšie výsledky komplexného rozvoja obce vo všetkých siedmich súťažných kategóriách získala titul Dedina roka 2009 obec Dobrá Niva. Tá automaticky získala aj právo reprezentovať Slovenskú republiku v európskej súťaži o „Európsku cenu obnovy dediny“, ktorú od roku 1990 s dvojročnou pravidelnosťou vyhlasuje pracovné spoločenstvo pre rozvoj vidieka a obnovu dediny so sídlom vo Viedni (ARGE). Zámerom tejto európskej súťaže od jej začiatku je podporovať výmenu skúseností, napomáhať spájaniu Európy a stavať do popredia význam vidieckych oblastí. Okrem vonkajšieho vzhladu sleduje odborná komisia najmä vnútorné kvality dedín, teda aktivity prispôbené sídlam hospodárskeho rozvoja, architektúru, ekológiu a zásobovanie energiami, ale aj kultúrne iniciatívy a možnosti vzdelávania.

Slávnostné vyhlásenie výsledkov európskej súťaže sa konalo v dňoch 23. – 25. septembra 2010 v juho-tirolskej dedine Sand in Taufers v Taliansku. V poradí už 11. ročník sa niesol v duchu motta „Nová energia pre silnú spoluprácu“, čím chceli organizátori upriamiť pozornosť na tie dediny a vidiecke komunity v Európe, ktoré s novou energiou – v doslovnom aj prenesenom význame – posilňujú svoj ekonomický potenciál, ekologické kvality a sociálnu súdržnosť. V rámci celoeurópskej súťaže získala obec Dobrá Niva „Európsku cenu obnovy dediny za mimoriadne výkony vo viacerých

6 Súťaž Dedina roka. [online]. [s.a.]. [cit. 2015-03-06]. Dostupné na: <http://www.obnovadediny.sk/sa-dedina-roka/o-sutazi>

oblastiach obnovy dediny.⁶⁷

ANALÝZA DÔVODOV ÚSPECHU DOBREJ NIVY V SÚŤAŽI DEDINA ROKA 2009

Dobrá Niva v súťaži o Dedinu roka 2009 presvedčila členov hodnotiacej komisie svojím rozvojom vo viacerých oblastiach života. Komisia označila Dobrú Nivu ako vzor úspešného budovania občianskej spoločnosti. Ide o obec, ktorá sa rozvíja po ekonomickej stránke, snaží sa efektívne hospodáriť a spolupracovať s miestnymi podnikateľmi. Komisia tiež vyzdvihla miestne školstvo, ktoré sa aktívne zúčastňuje na živote obce, pričom sa úspešne rozvíja a podporuje hlavne regionálna a environmentálna výchova. Hodnotiaci ďalej skonštatovali, že sociálna oblasť sa stáva jednou z priorít obce, okrem iného aj hľadáním možností zapájania všetkých skupín obyvateľov do aktívneho života obce. Dobrá Niva vyniká podľa komisie aj v oblasti udržiavania ľudových tradícií, folklóru a ich rozvíjania novými, netradičnými formami. Výrazne dominuje aktívna účasť občanov na živote obce ako životaschopnej komunity. Obec je tiež podľa komisie pripravená získavať finančné zdroje z rôznych domácich a zahraničných podporných fondov. Potešiteľný je aj fakt, že Dobrá Niva sa intenzívne venuje starostlivosti o celkový vzhľad, prejavuje sa tu uplatňovanie adekvátneho stavebného poriadku, či regulatívov vo výstavbe, rešpektujúc identitu svojho vidieckeho prostredia. Komisia vysoko hodnotila základné motto (víziu) obce pre svoj rozvoj, pre ktoré si obec zvolila otvorenú bránu – táto je jednak zhmotnená vo forme historickej kamennej brány umiestnenej na ústrednom priestranstve obce (námestí) a na druhej strane je jasným signálom otvorenosti domácich obyvateľov voči aktuálnym výzvam a požiadavkám doby.⁸

Aj z naznačených skutočností vyplýva, že víťazstvo Dobrej Nivy v súťaži Dedina roka 2009 ovplyvnilo viacero faktorov, ktoré môžu poslúžiť ako príklad dobrej praxe aj pre iné obce na Slovensku i v zahraničí:

Základným predpokladom na to, aby sa obec mohla rozvíjať a realizovať väčšinu zo svojich aktivít, patrí v dnešnej postmodernej spoločnosti mimoriadne cenná schopnosť Dobronivčanov stretávať sa, združovať, vzájomne sa rešpektovať, komunikovať a spolupracovať pri formovaní spoločenského a kultúrneho života v obci. Takéto obecné spoločenstvo je zvláštnou skupinou medzi širšie chápanými územnými spoločenstvami. *„Prvotné územné spoločenstvá im (obecným spoločenstvám) vytvárajú sociálny základ, na ktorý sa vrstvia znaky príslušenstva k obci, obecnému záujmu, obecnej spolupatričnosti, pospolitosti, občianstva a občianskej spoločnosti.“*⁹ Uvedené sociálne siete, ktoré sa medzi ľuďmi spoločne vytvárajú, majú veľmi významný prínos - zabraňujú izolácii a anonymite. Bohatý verejný život v kombinácii s nádhernou prírodou, zachovalou ľudovou kultúrou,

7 Informácie o hodnotení obce Dobrá Niva členmi komisie ako aj informácie o spoločenskom a kultúrnom živote, aktivitách a zámeroch v obci Dobrá Niva boli poskytnuté starostom tejto obce Ing. Martinom Krúdym (SDKÚ-DS, SMER-SD).

8 PAŠIAK, J. 1991. Renesancia obecného spoločenstva. In *Sociológia*, roč. 23, 1991, č. 1-2, s. 23.

9 PAŠIAK, J. 1991. Renesancia obecného spoločenstva. In *Sociológia*, roč. 23, 1991, č. 1-2, s. 23.

zvykmi a tradíciami, ktoré tu zanechali predkovia, prispievajú tiež k spolupatričnosti a miestnej hrdosti. Aj napriek skutočnosti, že záujem ľudí o veci verejné každým rokom neustále klesá, v Dobrej Nive stále žijú ľudia, ktorým participácia na blahu všetkých nie je cudzia.

Dobrovoľné združovanie ako forma spolužitia a spolupôsobenia ľudí má nezastupiteľné miesto vo vývoji slovenskej spoločnosti. Ide ruka v ruke s hospodárskym, politickým a spoločenským vývojom. „*Dobronivské spolčovanie má svoje korene v 19. storočí, keď sa stretávame najmä so všeobecnoprospešnými, remeselníckymi a hospodárskymi spolkami. Prvé snahy o zakladanie spolkov tu súvisia s činnosťou evanjelickej cirkvi v sociálno-zdravotníckej oblasti a v oblasti vzdelávania.*“¹⁰ Zaujímavosťou je, že v roku 1845 bol v Dobrej Nive založený spolok striezlivosti (miernosti), ktorý bol vo svojej podstate protialkoholickým združením. Medzi miestnymi sa však neujal.¹¹ V obci v čase víťazstva v menovanej súťaži, ale taktiež aj v súčasnosti, fungovali a fungujú viaceré spolky, skupiny či združenia, ktorých hlavným cieľom je spájať ľudí so spoločnými záujmami, a tak prispievať k celkovému skvalitneniu života v obci. Za najznámejšie združenie ľudí, dôstojne reprezentujúce Dobrú Nivu, možno rozhodne označiť folklórnu skupinu Dobrona, ktorej úspechy prekračujú hranice regiónu. Spočiatku svojej existencie (1983) fungovala iba ako ženská spevácka skupina, neskôr k nej pribudol harmonikár a po piatich rokoch svojho trvania sa pridala i mužská zložka, a tak vznikla ľudová hudba. Skupina čerpá z nesmierného piesňového a tanečného bohatstva Dobrej Nivy a ďalších obcí, ktoré sú jej od nepamäti príbuzné nárečím, spôsobom života, ale i samotným ľudovým odevom (krojom) bohatým na výšivky a tkaniny, ktorý patrí k podpolianskemu typu ľudového odevu s vplyvom Hontu a Novohradu. Na javiská Dobrona neprináša len staré chytľavé piesne a typické tance, ktorými tento kraj oplýva, ale taktiež aj zaujímavé zvyky, obrady či obyčaje. Toto všetko približuje súčasníkom spôsobom jej vlastným, očami moderného človeka, a to s cieľom, aby pochopil, že ľudové tradície majú miesto nielen v histórii národa, ale aj v živote dnešnej spoločnosti, ktorú robia duchovne bohatou. Tým zároveň folklórna skupina zachováva jedinečnosť obce Dobrá Niva aj pre budúce generácie.

Okrem folklórnej skupiny Dobrona aktívne pracovali a pracujú v Dobrej Nive ďalšie spolky, ktoré prostredníctvom dotácií finančne podporuje aj samotná obec. Priaznivci a sympatizanti športu sa podľa vlastných preferencií môžu združovať v Obecnom (futbalovom) športovom klube, Nohejbalovom klube, Karate klube či v čisto ženskom Športovom klube RTVŠ NIVA. Tí, ktorí majú radi turistiku a radi spoznávajú blízke i vzdialenejšie miesta sa môžu začleniť do Spolku dobronivských turistov a pre tých, ktorým učarovalo poľovníctvo a starostlivosť o prírodu je tu Poľovnícke združenie Päť vrchov. Pre tých, ktorí si vážia odkaz predkov a nezabudli na ich silu, odhodlanie a odvahu počas vojny, pôsobí miestna zložka Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov.

10 MEZEIOVÁ, T. 2014. Spolky a spolkový život. In OČENÁŠOVÁ-ŠTRBOVÁ, S. a kol.: *Dobrá Niva. Monografia obce*. Dobrá Niva: Obec Dobrá Niva, 2014. s. 191.

11 MEZEIOVÁ, T. 2014. Spolky a spolkový život. In OČENÁŠOVÁ-ŠTRBOVÁ, S. a kol.: *Dobrá Niva. Monografia obce*. Dobrá Niva: Obec Dobrá Niva, 2014. s. 191-192.

Ľudí s telesným hendikepom zas združuje Slovenský zväz telesne postihnutých a tým skôr narodeným slúži na stretávanie sa a iné aktivity Klub dôchodcov. Dlhoročnú tradíciu v Dobrej Nive má aj Dobrovoľný hasičský zbor, ktorý je pripravený vždy pomôcť v ťažkých situáciách, keď živly útočia na zdravie a majetok ľudí.

Dobronivčanov nebolo nikdy potrebné nútiť či prehovárať pri angažovaní vo veciach verejných, pričom je potešiteľné, že za každých okolností sami prejavujú ochotu priložiť ruku k dielu a tak pomáhajú zväčša pri technickom či organizačnom zabezpečení jednotlivých akcií v Dobrej Nive. Pravidelne sa o život v obci zaujímajú aj tým, že sa zúčastňujú zasadnutí obecného zastupiteľstva, ktoré sa schádza podľa zákona o obecnom zriadení v pravidelnej periodicite, čím v širšom ponímaní využívajú svoje právo zúčastňovať sa na správe vecí verejných. Aj takáto nepriama účasť na spravovaní verejných záležitostí je veľmi dôležitým prvkom občianskej participácie, keďže umožňuje, aby ľudia do rozhodovania svojich volených zástupcov videli, rozumeli mu, podieľali sa na ňom, kontrolovali ho a tým sa priamo stali nepriamymi tvorcami rozhodnutí, ktoré ovplyvňujú ich život¹². O tom, čo sa v obci deje a čo sa plánuje, sa môžu občania dozvedieť aj prostredníctvom Dobronivských novín, ktoré napriek pomerne jednoduchému grafickému spracovaniu ponúkajú všetky podstatné informácie o živote v obci. Rovnako to platí aj v prípade webovej stránky obce, ktorá ponúka množstvo zaujímavých informácií týkajúcich sa činnosti samosprávy, a to nielen tých, ku ktorých zverejneniu ju zaväzujú zákony. Práve takýto model definuje samosprávu ako otvorenú voči verejnosti¹³.

Komisia pri voľbe víťaznej obce v súťaži Dedina roka 2009 dozaista ocenila, že v Dobrej Nive sa koná počas celého kalendárneho roka množstvo rôznych kultúrnych, športových či iných spoločenských podujatí, ktorých sa zúčastňujú nielen miestni obyvatelia, ale i návštevníci z blízkeho či vzdialenejšieho okolia, pričom taká pestrosť aktivít nie je v slovenských obciach, tobôž v regióne Pliešovskej kotliny, vôbec častá. K pravidelným podujatiam, ktorými sa v Dobrej Nive snažia udržiavať miestne tradície patrí chodenie Troch kráľov spolu s trojkráľovou zábavou, obecná zabíjačka odohrávajúca sa v autentických priestoroch starej roľníckej usadlosti, fašiangový sprievod obcou, maškarný ples, ktorý otvára plesovú sezónu v obci, tiež Obecný ples, Kresťanský ples, Zumba ples, Seniorský ples, Valentínska párty, ďalej Veľkonočný jarmok spojený s detským folklórnym festivalom, jarné upratovanie intravilánu a extravilánu obce, prvomájová hudobná párty v štýle „oldies“, stavanie a rúcanie májov, Deň rybárskych špecialít, juniáles, Annabál, lampiónový sprievod obcou v rámci osláv Slovenského národného povstania, Deň poľovníckych špecialít, spoločné rozsvietenie vianočného stromčeka a nakoniec silvestrovská zábava v posledný deň roka. Zo športových podujatí sa v obci pravidelne organizujú majstrovské futbalové zápasy Oblastného futbalového zväzu Zvolen – dospelí 1. trieda a dorast 1. trieda, Žiacka športová olympiáda Mikroregiónu

12 PIROŠÍK, V. (eds.) 2005. Participácia v samospráve. Bratislava: TIS, 2005. s. 13

13 Blížšie pozri DOSTÁL, O., SLOBODA, D., KUHN, I.: účasť verejnosti na činnosti samosprávy a možnosť verejnosti ovplyvňovať prijímanie rozhodnutí v samospráve. Bratislava: Konzervatívny inštitút M.R. Štefánika, 2013. s. 14.

Pliešovská kotlina, futbalový turnaj o pohár Mikroregiónu Pliešovská kotlina, Tenisový turnaj o pohár SNP, Dobronivský turnaj mládeže v karate a Silvestrovský nohejbalový turnaj.

Pre občanov obce slúži obecná knižnica nachádzajúca sa od roku 1979 v priestoroch Kultúrneho domu na Námestí SNP. Pre knižnicu je to výhodná poloha v strede obce, pretože je tak prístupná a dosiahnuteľná všetkým obyvateľom obce a keďže sa v Kultúrnom dome organizujú takmer všetky významné kultúrne akcie a podujatia, možno tvrdiť, že sa nachádza akoby v centre kultúrneho života a diania obce. Knižnica v Dobrej Nive, na rozdiel od mnohých iných verejných knižníc v súčasnej dobe, nestagnuje, ale modernizuje sa, rozrastá a rozvíja sa. Nákupom nových kníh každoročne rastie počet knižničných jednotiek, rastie počet čitateľov a návštevníkov knižnice a zvyšuje sa aj počet vypožičaných knižničných dokumentov. Za účelom vylepšovania, skrášľovania a modernizácie interiérov, ako aj v záujme lepšieho uspokojovania čitateľských potrieb, sa od roku 2002 zrealizovali viaceré projekty. Najväčšou modernizáciou však prešla knižnica v roku 2007, kedy tu bol v rámci projektu „Verejný internet knižníc“ nainštalovaný verejne dostupný internet. Projekt bol financovaný Európskym fondom regionálneho rozvoja, pričom z neho získala knižnica moderné softvérové zariadenia za vyše 13.000 eur.

Za jednu z relevantných skutočností, ktoré evidentne ovplyvnilo víťazstvo Dobrej Nivy v súťaži Dedina roka 2009 patrí aj fakt, že prioritou obce je aj moderná a kvalitná výchova budúcej generácie s dôrazom na spolupatričnosť k obci a ochranu životného prostredia. Tá sa darí naplňať predovšetkým vďaka Základnej škole s materskou školou Juraja Slávika Neresnického, ktorá zaradila do školského vzdelávacieho programu predmet regionálna výchova. U žiakov vytvára predpoklady na pestovanie a rozvíjanie citu ku svojmu regiónu – miestnemu staviteľstvu, ľudovému umeniu či okolitej prírody. Výstupom predmetu na konci školského roka je workshop, na ktorom žiaci prezentujú to, čo sa na predmete o svojej obci a jej okolí dozvedeli a naučili, a to aj s praktickými ukážkami ľudových piesní, tancov, remeselníckych výrobkov či prípravy tradičných miestnych jedál. Škola realizuje viaceré environmentálne projekty, pričom sa zapojila aj do programu s názvom Zelená škola. V rámci neho je environmentálna výchova prepájaná s konkrétnou praktickou činnosťou, prostredníctvom ktorej sú žiaci vedení k šetrnejšiemu prístupu k životnému prostrediu, čím sa tak pomáha dosahovať zníženie vplyvu školy na životné prostredie, a tak dochádza k zmenšovaniu jej ekologickej stopy. Je to presne v súlade so známou pravdou, že o problematike životného prostredia sa nestačí len učiť, ale je nevyhnutné zmeniť aj konanie ľudí a zodpovedný prístup k životnému prostrediu prenášať do každodenného života. To je aj ústredným mottom programu Zelená škola: „O čom rozprávaš, to aj urob, tak aj konaj“ (voľný preklad z anglického „Walk your talk“). Žiaci tak vo svojich triedach separujú odpad, zapájajú sa do zberu papiera určeného na recykláciu, snažia sa o úspory energií či o skrášlenie prostredia školy i jej okolia. Keďže sa škole počas certifikačného obdobia podarilo splniť všetky kritériá, získala ocenenie (certifikát) Zelená škola, ktorý je značkou kvality environmentálneho vzdelávania a manažmentu v školách. Základná škola iniciovala aj vydanie úspešnej knihy pod názvom „Gavurky“ o ojedinelom chránenom

prírodnom areáli nachádzajúcom sa na hraniciach katastrálneho územia obcí Dobrá Niva a Sása. V celonárodnej súťaži pod názvom „Najkrajšia kniha a propagačný materiál o Slovensku za rok 2009“ v kategórii „regióny Slovenska“ sa umiestnila na prvom mieste.

Práve chránený areál Gavurky je najmä v posledných rokoch v centre pozornosti odbornej i laickej verejnosti. Ten bol v roku 2000 zaradený do sústavy chránených území Natura 2000, ktorá združuje výnimočné územia európskeho významu s najvzácnejšími a zároveň aj najviac ohrozenými druhmi rastlín a živočíchov. V chránenom areáli Gavurky rastú unikátne cca 250 rokov staré duby, pričom najväčšie majú obvod kmeňa viac ako 6 metrov. Na ploche viac ako 57 hektárov sa nachádza viacero vzácných a chránených rastlín a živočíchov, okrem iného tu žije viac ako 30 druhov netopierov, čo je nielen v rámci Slovenska rarita. Gavurky sú zrejme posledným zachovaným starým dubovým hájom panónskeho charakteru na Slovensku na tak veľkej ploche.¹⁴ Obec Dobrá Niva, vedomá si nesmiernej prírodnej hodnoty tohto územia, sa každoročne stará o jeho kultiváciu a propagáciu.

Dobrá Niva sa zaraďuje medzi obce, v rámci ktorej sa nachádzajú viaceré zachovalé a zároveň ešte stále funkčné ľudové obydlia. Priamo vo vlastníctve obce je však iba jedna. Je ňou národná kultúrna pamiatka evidovaná v pamiatkovom fonde pod označením „Usadlost“. Ide o roľnícku usadlosť z konca 19. storočia, ktorú miestni poznajú pod názvom „U Lukáčov“. Pozostáva zo štyroch objektov, a to ľudový dom, brána, stodola a sýpka. Uvedená nehnuteľnosť sa využíva na prezentáciu klasického ľudového bývania na konci 19. storočia, pričom sa v nej organizujú aj viaceré kultúrno-spoločenských podujatí, vrátane prezentácie tradičnej gastronómie. Jej podstatná časť sa podarila zrekonštruovať v roku 2007 z dotácie poskytnutej z rozpočtovej kapitoly Ministerstva kultúry Slovenskej republiky v programe Obnovme si svoj dom. Keďže obec môže podľa príslušného zákona investovať len do svojho majetku, o ostatné historické stavby sa starajú ich vlastníci. Obec však vyžaduje, aby pri ich prestavbách alebo rekonštrukciách boli rešpektované podmienky pamiatkového úradu, a teda objekty boli obnovované v súlade s typickou dedinskou architektúrou, pretože väčšina z týchto stavieb sa nachádza v chránenej pamiatkovej zóne, ktorá bola v obci vyhlásená v roku 1992. Obec pomáha pri starostlivosti o ruiny hradu Dobrá Niva z 13. storočia, strážiaceho v minulosti starú významnú obchodnú cestu Via magna z Poľska do Maďarska, ktorý sa netypicky nachádza na návrší v katastrálnom území susednej obce Podzámčok¹⁵. Ešte v roku 1996 došlo k zakonzervovaniu tejto historickej pamiatky, pričom pred pár rokmi sa obec Dobrá Niva spolu s obcou Podzámčok pričínili o osadenie informačných tabúl umožňujúcich návštevníkom bližšie sa zoznámiť s jej históriou. Každoročne v jarňých mesiacoch sa tiež organizuje brigáda občanov týchto obcí a tiež aj priaznivcov histórie za účelom úpravy (revitalizácie) okolia hradu. Odkaz

14 Bližšie pozri KUKLA, J., KUKLOVÁ, M. 2014. Príroda a krajina. In OČENÁŠOVÁ-ŠTRBOVÁ, S. a kol.: *Dobrá Niva. Monografia obce*. Dobrá Niva: Obec Dobrá Niva, 2014. s. 39-40.

15 Bližšie pozri MALINIÁK, P. 2014. Počiatky a vývoj stredovekého mestečka. In OČENÁŠOVÁ-ŠTRBOVÁ, S. a kol.: *Dobrá Niva. Monografia obce*. Dobrá Niva: Obec Dobrá Niva, 2014. s. 54 a nasl.

dedičstva predkov sa obec Dobrá Niva snažila zhmotniť aj prostredníctvom ojedinelého projektu, ktorý bol v čase konania súťaže Dedina roka 2009 už dokončený. Išlo o projekt vybudovania chodníka v blízkosti centrálnej časti obce dotvoreného prvkom ľudovej kultúry, ktorým bola krížiková výšivka z dobronivského ženského kroja prezentovaná dlažbou priamo v chodníku.

Dobrá Niva ako jedna z mála obcí kladie dôraz na to, aby sa obec rozvíjala, ale pritom nerozširovala svoje územie za hranice intravilánu. V minulosti totiž plošne dochádzalo k tomu, že vidiecke obyvateľstvo si svoje príbytky prispôbovalo mestským vzorom, čím sa ignorovali zásady tradičnej dedinskej stavebnej kultúry, a tak dochádzalo k vzniku nehnuteľností výrazovo nekorešpondujúcich s daným územím, resp. dochádzalo k ich umiestňovaniu na poľnohospodársky či ekologicky cenných plochách. Vedenie obce uplatnením regulatívov výstavby smerujúcich k udržaniu typického vzhľadu dediny a nerozširovaním stavebných plôch chce uchovať výnimočné kultúrne a prírodné bohatstvo, ktoré Dobrá Niva má, a využívať ho pre potreby vidieckeho turizmu.

Je potrebné vyzdvihnúť, že obec spolupracuje s viacerými miestnym podnikateľmi, a to najmä pri organizovaní kultúrno-spoločenských udalostí. Najvýznamnejším zamestnávateľom v obci je PD, a.s., Dobrá Niva, ktoré nadviazalo na tradíciu bývalého Jednotného roľníckeho družstva radiaceho sa svojim personálnym i majetkovým substrátom medzi najvýznamnejšie poľnohospodárske podniky v bývalom Československu. Obec má svoje vlastné lesy a poľnohospodársku pôdu, ktorú obhospodaruje prostredníctvom spoločnosti Obecné lesy Dobrá Niva, s.r.o., čo prináša nemalé finančné prostriedky do obecného rozpočtu, ktoré môže obec ďalej využívať podľa vlastných potrieb a preferencií. Lukratívny zdroj príjmov predstavuje príjem z poľovníctva, najmä z predaja odstrelu trofejnej zveri pre zahraničných klientov. Takýto lesnícky podnik tvorí podstatnú a neodmysliteľnú časť obecného spoločenstva a je základom funkčných obecných štruktúr, keďže aj vzhľadom na svoj veľký plošný podiel určuje svojou činnosťou hospodárenie obce a tiež aj charakter a vzhľad kultúrnej krajiny.

V roku 2002 vytvorila obec Dobrá Niva spolu s ďalšími šiestimi obcami (Babiná, Breziny, Bzovská Lehôtka, Pliešovce, Podzámčok, Sása) združenie pod názvom Mikroregión Pliešovská kotlina. Jeho vznik podnietila potreba spolupráce obcí, ktoré v minulosti spadali pod panstvo hradu Dobrá Niva s podobným sledom histórie od počiatku až po novodobé dejiny. Mikroregión ako jedna z foriem zoskupenia obcí, založeného na vzájomnej dohode spoločného cieľa dosiahnuť prosperitu a kvalitu života, spája výhoda spolupráce, del'by povinností a nakoniec aj samotného profitu. Cieľom činnosti združenia týchto obcí je zvýšenie trvalo udržateľného rozvoja na dedine so zachovaním špecifik vidieka, pričom sa tak deje za pomoci finančných prostriedkov týchto obcí, štátu, ako aj rôznych domácich i zahraničných grantov a tiež za asistencie miestnych podnikateľských subjektov a nakoniec aj samotných obyvateľov obcí. Cieľ sa darí naplňovať aj spoločným postupom, zrýchlením a zlacnením niektorých procesov, najmä programovacích a plánovacích, a to všetko na základe premyslene a účelne zostaveného programového dokumentu celého mikroregiónu. Výhody takejto spolupráce nepochybne oceniла

i hodnotiaci komisia, keďže už po pár rokoch od vzniku združenia bolo možné evidovať viaceré hmatateľné výsledky, a to či už v oblasti rozvoja spoločenského a duchovného života, prítlačivejšieho a príjemnejšieho prostredia obcí, zvýšenia kvality životného prostredia, ale aj zvýšenia zamestnanosti či samotnej ponuky pracovných príležitostí.

Obec Dobrá Niva tak v čase konania súťaže Dedina roka 2009 ako aj v súčasnosti má spracované viaceré základné a rozvojové dokumenty. Aktuálne sa spracúva nový územný plán a od začiatku roku 2014 je zaktualizovaný aj Plán hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce ako aj Plán rozvoja bývania. Všetky významné strategické dokumenty sú prijímané po diskusiách, v rámci ktorých je vždy účastná odborná i laická verejnosť, vrátane samotných občanov obce Dobrá Niva.

Obec sa pravidelne zapája do projektov, ktoré sú zamerané na dobudovanie technickej, občianskej, kultúrnej a sociálnej infraštruktúry, tiež na rozvoj cestovného ruchu so zameraním na kultúrne dedičstvo a ľudové tradície či kultúrno-spoločenský život v obci. Tieto projekty by mali prispieť k zlepšeniu kvality života občanov, zabezpečeniu trvalo udržateľného rozvoja obce a výraznému zvýšeniu kvality životného prostredia. Cieľom obce, a to aj v rámci uvedených projektov, je estetické zatraktívnenie celej obce úpravou a rekonštrukciou ťažiskových verejných priestorov, vybudovaním oddychových zón s verejnou zeleňou, drobnou architektúrou vidieckeho charakteru a iných prvkov typických pre Dobrú Nivu.

Obec na účely rozvoja cestovného ruchu vydávala a vydáva aj propagačné materiály vo viacerých jazykových mutáciách a iné spomienkové predmety, ktoré majú za cieľ upútať ich adresátov a poukázať na výnimočnosť obce Dobrá Niva nielen v stredoslovenskom priestore, ale v rámci celej krajiny. Obec v nich vyzdvihuje svoje prírodné a kultúrne zaujímavosti a tiež poukazuje aj na početné zvyky a tradície, ktorými žije aj v súčasnosti. Na prenocovanie turistov slúžia v obci viaceré zariadenia cestovného ruchu, pričom ide prevažne o ubytovanie v súkromí, ale tiež tu možno nájsť aj penzión v štýle starej vidieckej usadlosti nachádzajúci sa vedľa štátnej cesty európskeho významu. Veľkej obľube medzi návštevníkmi i miestnymi sa teší pizzeria ponúkajúca o. i. pizzu s príznačným názvom „Niva“, ktorej hlavnou ingredienciou je práce rovnomenný syr, ako aj malý pivovar s produkciou piva „Dobrovar“ 15.000 litrov za rok.

V nemalej miere sa pod úspech Dobrej Nivy v súťaži Dedina roka 2009 podpísal aj bohatý kultúrny program, ktoré pripravilo pre členov hodnotiacej komisie vedenie obce spolu s občanmi. V ňom sa preukázalo, že obec Dobrá Niva je živý a neustále sa vyvíjajúci organizmus, združujúci aktívnych a sebastačných ľudí, ktorý ťaží nielen zo zaujímavej minulosti, ale má aj konkrétne vízie a plány do budúcnosti, ktoré sa mu darí úspešne naplňať.

ZÁVER

Vítazstvom v súťaži Dedina roka 2009 žila celá obec nielen bezprostredne po jeho vyhlásení, ale žije ním aj v súčasnosti. Titul obci pomohol zviditeľniť sa a priblížiť život v nej

aj obyvateľom iných regiónov Slovenska či Európy. Zároveň sa stala pre iné samosprávy vzorovým príkladom toho, že akékoľvek plány a zámery je možné zrealizovať, ak vedenie obce spolu s jej obyvateľmi prejavuje chuť a záujem. Dobrá Niva má všetky predpoklady na to, aby očarila návštevníkov pokojným vidieckym, zároveň však moderným životom, kde sa ľudia neponáhľajú tak ako v meste, a aby ponúkla pokoj a oddych pre každého, kto chce nazrieť do jej sveta príjemnej jednoduchosti a očarujúcej krásy.

POUŽITÁ LITERATÚRA

- DOSTÁL, O., SLOBODA, D., KUHN, I.: Účasť verejnosti na činnosti samosprávy a možnosť verejnosti ovplyvňovať prijímanie rozhodnutí v samospráve. Bratislava: Konzervatívny inštitút M.R. Štefánika, 2013. 23 s. Bez ISBN
- Europäische ARGE Landentwicklung und Dorferneuerung (Európske pracovné spoločenstvo pre rozvoj vidieka a obnovu dediny): Vízia pre trvalo udržateľný rozvoj európskych dedín a vidieckych oblastí. [online]. [s.a.]. [cit. 2015-06-17]. Dostupné na internete: <http://www.obnovadediny.sk/Upload/propagacia/materialy/brozurky/ARGE-vizia.pdf>
- KONEČNÝ, S. 2009. Teoretické prístupy ku komunálnej politike II. (sociologické prístupy). In Sociálne a politické analýzy [online]. 2015 [cit. 2011-03-06]. Dostupné na internete: http://sapa.ff.upjs.sk/images/files/83_1558176215_42_Konecny.pdf
- NEMES, G.: Integrated rural development. Budapest: Institute of Economics Hungarian Academy of Sciences, 2005, ISSN 1785-377X, ISBN 963 9588 46 6.
- OČENÁŠOVÁ-ŠTRBOVÁ, S. a kol.: Dobrá Niva. Monografia obce. Dobrá Niva: Obec Dobrá Niva, 2014. 224 s.
- PAŠIAK, J. 1991. Renesancia obecného spoločenstva. In Sociológia, roč. 23, 1991, č. 1-2, s. 23. ISSN 0049-1225.
- PIROŠÍK, V. (eds.) 2005. Participácia v samospráve. Bratislava: TIS, 2005. 64 s.
- Súťaž Dedina roka. [online]. [s.a.]. [cit. 2015-03-06]. Dostupné na: <http://www.obnovadediny.sk/sa-dedina-roka/o-sutazi>
- TAYLOR, M.: 2008. Living working countryside. London: Department for Communities and Local Government, 2008. ISBN 978 1 4098 0328 7.
- KRÚDY, M. 2014. Obecný úrad Dobrá Niva, Námestie SNP 47/9, 962 61 Dobrá Niva. 08. jún 2015. Osobná komunikácia.